

U-DIYAAR-GAROWGA ERCP-GAAGA

Muhiim, fadlan dib u eeg qaybtan haddii aad qaadato dawo loo yaqaan Harmuunga galaguunka-1 (Glucagon-Like Peptide 1, GLP-1) agonist (sida Ozempic, Weygovy, Trulicity, Rybelsus, Saxenda, Byetta ama kuwa kale) ama Borotiinka gubdiya sodium-glucose-ka-2 (Sodium-Glucose Transport Protein 2, SGLT-2) Ka hortagayaasha (Invokana, Farxiga, Jardiance, Steglatro) oo loo isticmaalo dhimista cayilka ama macaanka.

Haddii aad qaadato daawooyinkan, markaa waa inaad dawada u joojisa sida waafaqsan tilmaamaha soo socda:

GLP-1 Agonists (Ozempic, Weygovy, Trulicity, Rybelsus, Saxenda, Byetta ama kuwa kale):

- Hal ama laba jeer maalintiiba irbado la isku duro (tusaale Byetta, Victoza, Saxenda), jooji maalinta ka horeysa iyo maalinta ka dambeysa qaliinka.
- Hal mar irbado toddobaadle ah (tusaale: Trulicity, Ozempic, Weygovy, Bydureon, Mounjaro), haki 7 maalmood ka hor qaliinka.
- Afka laga qaato, maalinlaha ah (tusaale: Rybelsus), haki 7 maalmood ka hor qaliinka.

SGLT-2 Ka hortagayaasha (Invokana, Farxiga, Jardiance, Steglatro): Haki 4 maalmood ka hor qaliinka

Haddii aad u qaadato daawooyinkan sonkorowga, markaa waxaad u baahan tahay inaad la xiriirto kooxdaada daryeelka aasaasiga ah ama dhakhtarka endocrinologist (dhaqtarka ku tagsuuse xanuunada hormuunka) si aad u hesho tilmaamaha maareynta gulukoosta.

Haddii aad leedahay barista tuubada hunguriga (Esophagogastroduodenoscopy, EGD) (Upper endoscopy) oo aad qaadato daawooyinkan, markaa waa inaad bilowdo cunto dareere ah oo cad **24 saacadood** ka hor qaliinkaaga. Tani way ka duwanaa doontaa tilmaamahaaga sheegaya inaad bilowdo cunto dareere saafi ah 11:45 galabnimo habeen ka hor. Tusaale ahaan, haddii qaliinkaagu uu yahay 8:00 AM, markaas waa inaad bilowdaa cunto dareere ah oo saafi ah 8:00 subaxnimo maalin ka hor. Hubi inaad raacdo tilmaamaha Wax aanan afka laga qaadaneynin (Nothing by Mouth, NPO) (wax afka laga qaadanayo majiraan ka hor 3 saacadood qaliinkaaga). Hakinta daawooyinkan iyo ka joogista dareeraha saafiga ah ayaa muhiim noogo ah in aan si badbaado leh u dhamaystirno qaliinkaaga.

Baaji ama dib-u-dhigo ballantaada:

Haddii ay noqoto in aad baajiso ama dib-u-dhigato ballantaada, fadlan sida ugu dhaqsiiyaha badan ee suuragalka u wac 612-871-1145.

Gaadiidka:

Waa in aad diyaarisatid qof weyn oo mas'uul ah oo kuu soo raacaya habraacaaga oo sii joogaya xarunteenna muddada uu socdo habraacaaga. Gaadiid taksi ah ikhtiyaar ma aha haddii uu ku raacayo qof weyn oo mas'uul ah mooyaane. Haddii aad ku guuldaraysato in aad diyaarsato gaadiid uu wado qof mas'uul ah oo kula joogi kara muddada uu habraacaaga socdo, habraacaaga waa la baajin doonaa oo dib ayaa loo dhigi doonaa.

Ka hor 1 maalin habraacaaga:

- Jooji in aad cunto cuntooyin adag oo bilow cuntada dareeraha ah ee cad marka ay saacadu tahay 11:45 fiidnomo(pm). Dareerayaasha cad waxaa ka mid ah waxyaabaha aad wax ka dhex arki karto.
 - o Tusaalooyinka cuntada dareeraha cad waxaa ka mid ah: biyo, shaah (aan caano ama kareem toona lagu darin), maraq cad ama fuud, Gatorade, Pedialyte ama Powerade, cabitaannada soodhada ah iyo kuwa aan soodhada ahayn ee fudud (Sprite, 7-Up, Gingerale), cabitaannada miraha cufan ee aan ku jirin balaqa (tufaax, cannab cad, karamberr cad), Jell-O iyo jallaato-qori.

- Kuwan soo socda lama oggolo in lagu daro cuntada dareeraha ee cad: dareerayaasha guduudan, cabbitaanka khamriga, kafeega, waxyaabaha caanaha laga sameeyo, borotiinka la ruxo, maraq kareem, casiirka leh qashirka iyo tubaakada la ruugo.

Maalinta habraacaaga:

Daawooyinka Subaxdii: Waxaad qaadan kartaa dhammaan daawooyinkaaga subaxdii oo ay ka mid yihiin daawooyinka dhiig karka, dhiig khafiifiyeyaasha (haddii uusan xafiiskeenna ku amrin in aad kuwan joojiso), methadone, daawooyinka ka hortagga qalalka oo lala qaadanayo kabashooyin yaryar oo biyo ah 3 saacadood ka hor habraacaaga ama waqti ka hor ah. Haddii aad qabtid sonkorow ama cudurka sonkorta, la xiriir bixiyahaaga kula-socda si aad uga hesho tilmaamo dheeraad ah oo ku saabsan insuliinta iyo/ama maareynta sonkorta dhiigga.

Sii-wad Cuntada Cabbitaanka Cad ilaa 6 saacadood ka hor habraacaaga, ka-dibna jooji cabbidda. Iska ilaali dareeraha guduudan, waxyaabaha caanaha laga sameeyo, borotiinka la ruxo, cabbitaanka khamriga, tubaakada la ruugo iyo mukhaadaraadka sharci-darada ah. Isticmaalka kuwani waxaa ay keeni doonaan in habraacaaga la baajiyo.

- **6 saacadood ka hor habraacaaga:**

- JOOJI qaadasha dareeraha iyo waxyaabaha adag oo dhan.
- Afka waxba haka qaadanin inta lagu guda jiro waqtigan.

Waxyaabahan soo socda la imow goobta habraacaaga:

- Kaarka Caymiska / Aqoonsi Sawir leh
- Liiska Daawooyinka Hadda aa qaadato oo ay ku jiraan daawooyinka la iska soo gato ee aan takhtarka dadka u qorin iyo faytamiinnada dheeraadka ah
- La imow qalabkaaga badbaadada ee neef-ahaanta daawada loogu dhuuqo haddii aad hadda mid isticmaashid oo neefta isaga xakameysid
- Keen oo la imow qalabka muraayadaha aragga ee indhaha lagu dhejiyo maadaama lagu wayddiin doono in aad iska bixiso muraayadaha ka hor inta uusan habraacaaga bilaaban

Maxaa laga wadaa ERCP?

ERCP waa habraac loo isticmaalo in lagu oggaado laguna daaweeyo cuduro badan ee ku dhaca xameetida, marinka xameetida, beerka, iyo beerkutaalka. Xaaladaha sida waxyaabaha adag ee beerkutaalka ku dhagaxooba, buruuyinka, ama adkaanshaha (xannibidda nudaha nabarkax) ayaa si faah-faahsan loogu arki karaa inta lagu guda jiro isticmaalida ERCP iyo dheecaanka nudaha aan caadiga ahayn ayaa la qaadi karaa haddii loo baahdo. Xaaladaha qaar, ERCP ayaa loo isticmaali karaa si loo xadido haddii qaliin loo baahanyahay iyo haddii kale waxaana caawimaad leh in la bixiyo faah-faahin la xiriirta dhismaha iyo qaabka jirta ee takhtarka qalliinka ugu baahan yahay qaliinka. Xaalado badan oo marinka xameetida ayaa lagu daawayn karaa farsamooyin furi kara dhammaadka marinka xameetida, lagu soo saari karo dhagaxaanta, kadibna la gelinayaa tuubado caag ah (tuubado dareere balastiik ah) ayada oo la gelinayo marinnada xaniban si loo wanaajiyo dareeraha ama dheecaanka in uu banaanka yimaado.

Maxaan filanayaa marka la samaynayo ERCP?

Qorsheyso in aad ku qaadatid ilaa 3 saacadood cusbitaalka maalinta aad samaynaysid ERCP. Habraaca laftiisa wuxuu qaadanayaa ku dhowaadkii 30 ilaa 90 daqiiqo si loo dhameeyo. Kahor habraaca, waxaa lagu weydiin doonaa taariikhdaada caafimaadka iyo xasaasiyada aad qabtid, kadibna kalkaaliso ayaa gelin doonta leenka xididka la gelinayo (IV) gacantaada ama garabkaaga. Xasaasiyad aad ku qabtid daawooyinka ay ka koobantahay- iodine (qalab cad ama “dheeh”) ma ahan wax dhibaato u keenaya ERCP, laakiin waa in lagala hadlo dhakhtarkaaga maalinta habraacaaga.

Inta lagu guda jiro habraaca, waxaa lagu siin doonaa daawo midaas oo aad ka qaadan doontid leenka IV si aad u nasatid. Xaalado gaar ah, waxaad qaadan doontaa daawooyin suuxdin kuwaas oo uu bixin doono bixiyaha suuxisada. Qaar ka mid ah bukaanada sidoo kale waxay qaadanayaan xanuun baabi’iyayaal kahor habraaca. Dhakhtarka wuxuu gelin doonaa tuubad, godan oo jilcan oo lagu magacaabo weynaysada la geliyo afkaaga waxaana si toos ah oo tar-tiib ah loo gelinayaa hunguriga, caloosha iyo mindhicirta (qaybta koowaad ee mindhiciir yarahaaga). Kadib marka afka marinnada si la arki karo loo aqoonsado, tuubo (tuubo balaastik ah oo yar) ayaa la marinayaa qalabka baaritaanka guda-ku-jirka ka-dibna galayao marinnada. Qalab cad (“dheeh”) ayaa kadibna si tar-tiib ah loo gelinayaa marinnada (xameetida ama caloosha) oona raajito laga qaadayaa.

Maxaan filanayaa kadib habraaca ERCP?

Dhakhtar ayaa diyaarin doona warbixin dhamaystiran oo loo dirayo dhakhtarka kuu soo diray habraaca ERCP. Haddii laguugu samaynayo habraaca ERCP adiga oo ah bukaansocod, waa lagula socon doonaa ilaa laga waayo inta badan waxyeellooyinka daawooyinka. Waa caadi in la dareemo calool fuuran kadib habraaca dhuuntaadana waxaad ka dareemi kartaa xanuun mudo gaaban ah. Marka lagaa saaro isbitaalka, waxaa lagu siin doonaa tilmaamooyin gaar ah oo ku saabsan goorta aad sii bilaabaysid cuntooyinkaaga caadiga ah iyo daawooyinka.

Maxay yihiin dhibaatooyinka suurtoogalka ah ee ERCP?

ERCP waa mid si fiican loo-sameeyo marka uu qabto dhakhtar u leh tababar gaar ah iyo khibrad sida loo isticmaalo farsamadan. Si kastaba dhamaan habraacyada waxay wataan wax xoogaa khatar ah. Khatarada ka dhalan kara habraaca ERCP waxaa ka mid ah dalool, (ama jeexan) ku dhaca dahaarka caloosha, hunguriga ama caloosha; dhiig ka yimaada meesha la daaweeyay; caabuqyo ah sida xameetida; ficil-celinada daawooyinka; dhibaatooyin wadnaha iyo sambabka ah; iyo dhaawacyo ilkaha ama indhaha ah Khatarada habraaca ee la oggaado inta lagu guda jiro habraaca, daaweynta la bixinayo, iyo in ay jiraan xaalado kale oo caafimaad, sida cudurro wadnaha ama sambabka ku dhaca. Daraasado la daabacay ee muujiyay khatarta xameetida waa 5-10%, khatarta caabuqa, dhiig bax, iyo dalool waa kuwo ka yar 1%. Haddii ay dhibaato dhacdo, waxaa ka dhalan kara in isbitaalka lagu dhigo, dhiig laguugu shubo, habraaca dib loogu soo celiyo, ama inta baddan qaliin dib u sixid ah. Dhakhtarkaaga ayaa kaala hadli doona dhibaatooyinka dhici kara kahor inta aadan habraaca samaynin.